

Martina and I share an interest in phenomena invisible, elusive, or so short they almost do not exist. When I read her thesis *Hora [Mountain]*,¹ I wondered that I could think something that she voices, and in words I had yet to find. Or that we research things so close to each other without realizing it. Might this help validate the subject of our research, and prove its existence? Getting into space as we would into material, experiences of passing the borders between inner and outer, here and there, here and now – this interview too will address that: an encounter between the self and the world, an encounter of the present. Martina refers to it as a meeting with a mountain. This is a motif running through many of her works, even in retrospect of years before it was named. Like a recurring melody.

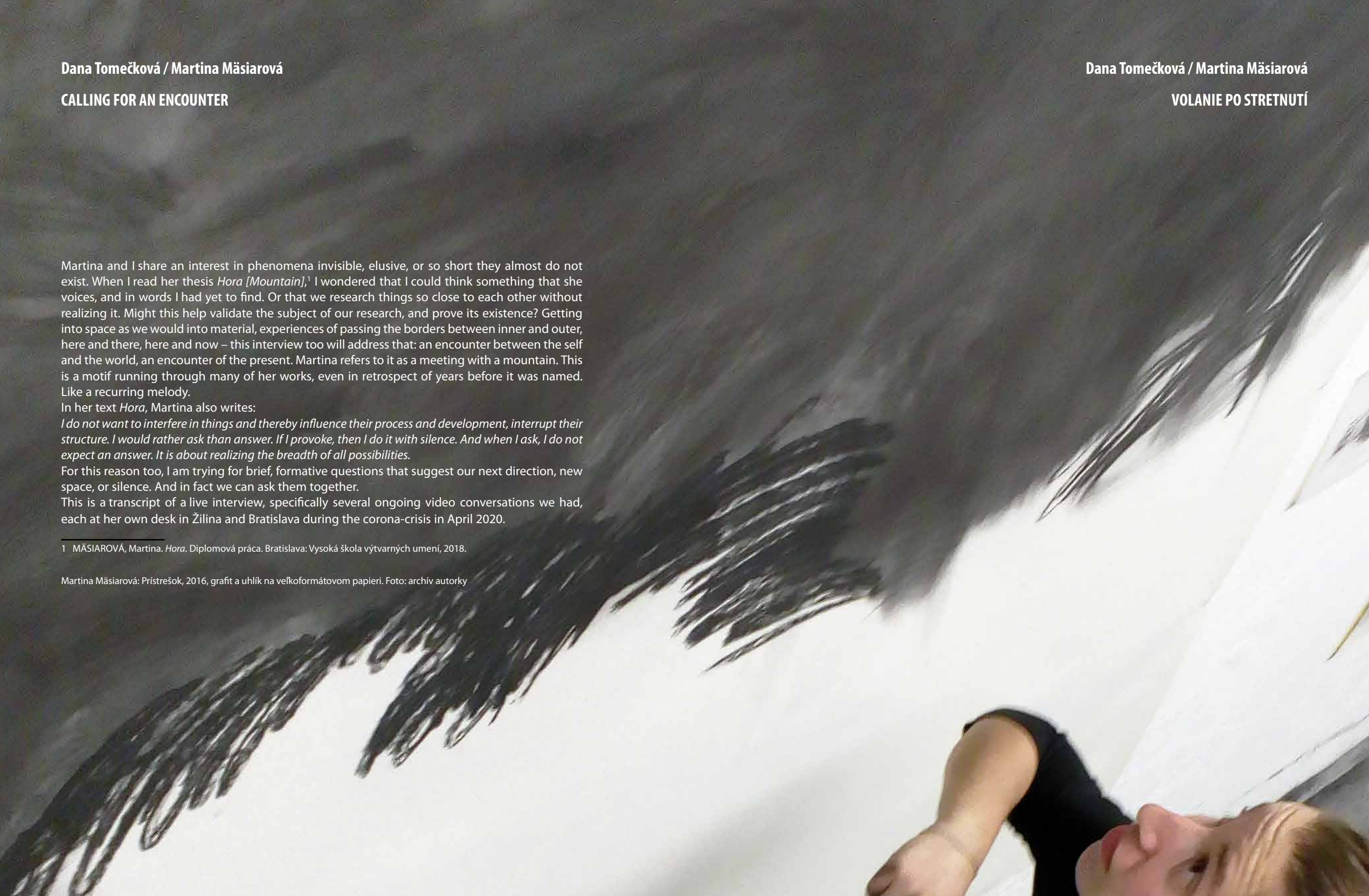
In her text *Hora*, Martina also writes:

I do not want to interfere in things and thereby influence their process and development, interrupt their structure. I would rather ask than answer. If I provoke, then I do it with silence. And when I ask, I do not expect an answer. It is about realizing the breadth of all possibilities.

For this reason too, I am trying for brief, formative questions that suggest our next direction, new space, or silence. And in fact we can ask them together.

This is a transcript of a live interview, specifically several ongoing video conversations we had, each at her own desk in Žilina and Bratislava during the corona-crisis in April 2020.

¹ MÄSIAROVÁ, Martina. *Hora*. Diplomová práca. Bratislava: Vysoká škola výtvarných umení, 2018.

REPETITION

*The initiating touch
from which all began
begins²*

Dana Tomečková: *When you begin, how do you begin?*

Martina Mäsiarová: I'm trying to think about whether it's possible to find a beginning. I have the feeling that I'm trying to work out the same things time after time, that they return to me, even now, during my residency at the New Synagogue in Žilina. Although I haven't created in a concentrated way in a while (for example, I haven't stretched even one canvas), that doesn't mean that it's not running around in my head or my hand or my notebook. I don't get the impression that I'm making something up, it just keeps coming up; I can never name it ahead of time. It's like something that I've been trying to work out, it's always present, one big entity. The way it happens, I throw it wide at the beginning, and then it begins to branch out into every direction, a sort of ball.

DT: *What is drawing for you?*

MM: Drawing is something that I begin with. Through it I also imagine things; I like the tactile aspect of it, the fact that my hand is present. Whether it's a line, an imprint, something realistic or imaginary, it all goes through me. With drawing, I have the feeling that I'm physically stamped into the piece. I'm stamped into verbal works, too – my words, my ideas are there – but with drawing it's more direct: in it I have the feeling that I can articulate clearly. The words aren't in the things that cannot be articulated by them, or at least I don't know how to use them. Even though my installations these days often don't contain drawings at all, they begin with drawing.

DT: *Is drawing something you know while you're drawing it? Are we finding things, or are we recalling them? Are they already here?*

MM: I think they are, yes. To me, it's a similar feeling to recognizing a border after you've passed it, after you've crossed over. When you have the sense that you're somewhere new, and you retroactively realize that you knew long ago. I don't set myself a task that I have to accomplish, I don't work like that. But when I begin consciously engaging with something on a deeper level, when I look around and read my notes, I know, I see, that I knew from the beginning but maybe couldn't find the means to say it. To show it. It's like having a question that you have the answer to, but you don't know how to articulate it. You have to go through a hundred methods, so you can find the one that most closely expresses what you want it to. It surfaces gradually, you have to feel it out. By then, I already know... but if I knew it consciously, I probably wouldn't pursue it, wouldn't engage with it. It's like solidifying through drawing... or maybe the drawing just clears it off, polishes it.

Dana Tomečková (b. 1986) completed studies at the Academy of Fine Arts and Design in Bratislava. Her focus is on jewelry, objects, and installations. She works with the unstable nature of reality, and its uncapturable character, responding to this with endurance and deliberateness. Her attention is to ephemeral phenomena, hard to see but easy to feel: fullness, emptiness, fragility, tension. In 2019 she completed a joint art project together with Simona Gottierová and Martina Mäsiarová at Galéria Medium (curated by Beata Jablonská). She has published brief reflections on exhibitions and interviews (for Magda Mag, Flash Art, and Profil) and other forms of reflections and dialogs on art (for tranzit.sk and BANSKÁ ST A NICA).

² Fragment of text during art residency in Fengersfors, Sweden, 2018

S Martinou nás spája záujem o fenomény, ktoré nevidno, ktoré unikajú, alebo trvajú tak krátko, akoby ani neboli. Keď som si čítala jej diplomovú prácu *Hora*,³ myslela som na to, ako je možné, že ja si niečo myslím a ona to povie, popíše to slovami, ktoré ešte nemám. Alebo ako je možné, že skúmame tak blízko seba a nevieme o tom. Dáva to predmetu nášho výskumu väčšiu platnosť a dôkaz o tom, že existuje? Vstupovanie do priestoru ako do matérie, zážitky prechádzania hraníc medzi vnútrajškom a vonkajškom, tu a tam, tu a teraz. Tento rozhovor bude aj o tomto. O stretnutí seba so svetom, o prítomnosti. Martina to pomenúva ako stretnutie s horou. Je to motív, ktorý prerastá do viacerých jej diel, aj s odstupom rokov, keď ešte nebol pomenovaný. Ako vracajúca sa melódia.

V texte *Hora* Martina tiež píše:

Nechcem do vecí zasahovať a ovplyvňovať tým ich chod a vývoj, narúšať ich štruktúru. Skôr sa pýtam, než odpovedám. Ak provokujem, tak tichom. A keď sa pýtam, vlastne nečakám odpoveď. Ide o to, uvedomiť si šírku všetkých možností.

Aj preto sa budem snažiť o krátke, formujúce otázky, ktoré naznačujú náš ďalší smer, nový priestor či ticho. A vlastne, môžeme sa pýtať spolu.

Tento text je prepisom živého rozhovoru, konkrétne niekoľkých videohovorov, ktoré sme viedli na pokračovanie, každá za svojím stolom v Žiline a Bratislave počas koronakrízy v apríli 2020.

OPAKOVANIE

*Iničiálny dotyk
z ktorého všetko začalo
začína⁴*

Dana Tomečková: *Keď začínaš, ako začínaš?*

Martina Mäsiarová: Rozmýšľam, či sa dá nájsť nejaký začiatok. Mám pocit, že riešim tie isté veci dookola, že sa mi vracajú. Aj teraz, počas rezidencie v Novej synagóge v Žiline. Napriek tomu, že som dlhšie sústredene netvorila (teda napríklad ani raz som si nenatiahla plátno), neznamená to, že mi to nešlo v hlave alebo ruke alebo v záznamníku. Nemám pocit, že niečo vymýšľam z ničoho, stále to ide. Nikdy to vopred neviem pomenovať. Je to ako niečo, čo som riešila vždy, čo je vždy prítomné, jeden veľký celok. Stáva sa, že si to na začiatku rozhodím veľmi naširoko. Začne sa rozvetvovať do každého smeru, taká guľa.

DT: *Je to guľaté?*

MM: Asi nie guľaté, ale určite objemné. Je to nad aj pod, vpredu aj vzadu. Niekedy ma to ochromí, mám pocit, že by som to mala začať prečisťovať. Tým, že niektoré veci odložím, prídu späť aj po rokoch. Naťuknuté, nedokončené... Možno vtedy ešte nie je čas, aby som im dala podobu. Chvíľu mi je za tým smutno, ale viem, že to príde. Nájdem to v záznamníku, ktorý je starý aj päť rokov, a aj v tom, ktorý mám teraz.

DT: *Čo sa ti teraz vracia?*

MM: Najintenzívnejšie sa mi aktuálne vracia kukla a zatmenie... K zatmeniu: tento fenomén ma prenasleduje už pár rokov, prvýkrát som ho naťukla počas tvorenia diplomovej práce *Hora* (alebo *Stretnutie s pozorovateľom*) na základe udalosti z rodinného archívu, keď sme s rodičmi v roku 1999 cestovali na Balaton za zatmením Slnka. Bol to pre mňa veľmi silný zážitok a naštartoval ďalšie úvahy. Bola to skúsenosť veľmi intímna a zároveň „celosvetová“ – celý svet to sledoval

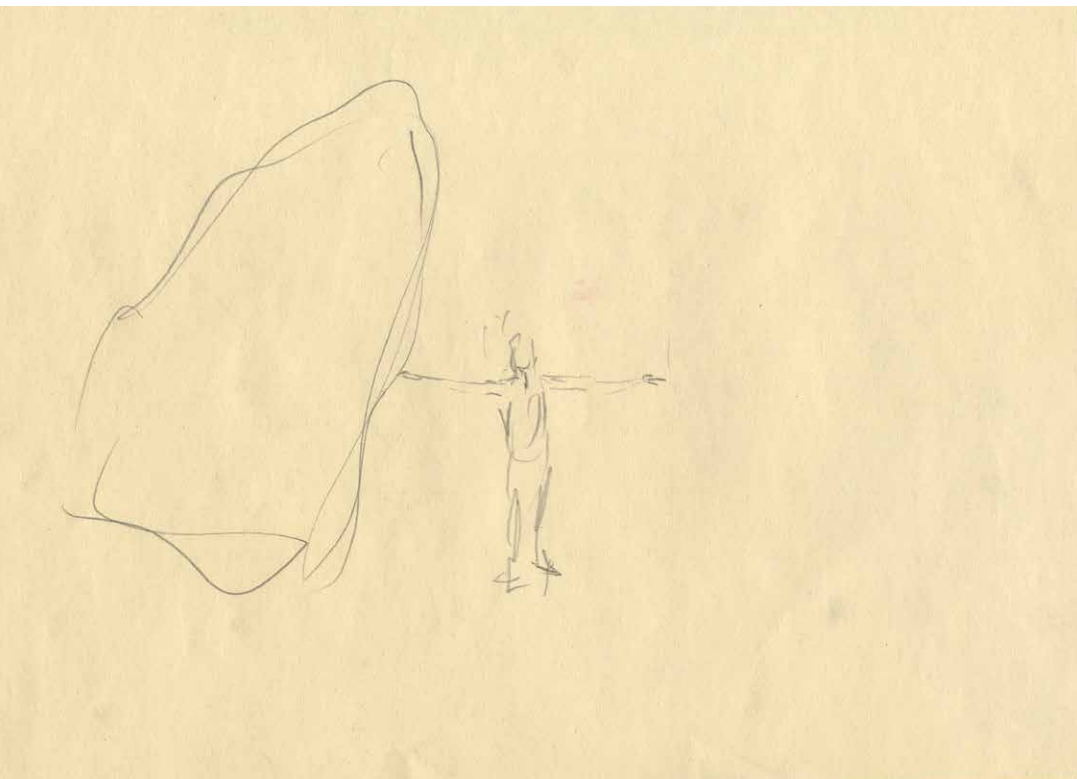
³ MÄSIAROVÁ, Martina. *Hora, alebo o spoločníkovi*. Diplomová práca. Bratislava: Vysoká škola výtvarných umení, 2018.

⁴ Fragment textu z umeleckej rezidencie vo Fengersfors, Švédsko, 2018

Pohľad do rezidenčného ateliéru Martiny Mäsiarovej v Novej synagóge v Žiline, 2020. Foto: autorka, celok a detail

Martina Mäsiarová: Skala, 2018, kresba, 13 x 20 cm

s nami. Fascinovalo ma to ako prírodný fenomén, ako veľmi sa zmenila atmosféra, svetlo, zvuky, farba sveta, mala som pocit, že aj ľudia sú iní. A celé to trvalo iba chvíľočku. Teraz sa k tomu opäť vraciam. Na kukle ma baví fenomén zakuklenia sa. Ty si budúci živočích, ktorý odtiaľ vykukne, pretransformuje sa na niečo ďalšie. Musíš si ju sama vytvoriť. Niekedy to, čím sa zaoberám, má na začiatku čisto vizuálnu podobu. Napríklad si predstavujem, že niečo visí zo stropu, ale neviem ešte čo a kde. Niekedy sa mi v záznamníkoch opakuje rovnaké slovo. Napríklad *Skleník*. Alebo *Opakovanie*. *Nedokončený príbeh*. Často tu mám spomenutý *Sneh*. *Maluj sneh*. *Ako vonia sneh*. *Natáčaj sneh*. Či je leto alebo zima, mám tu, že mám robiť niečo so snehom. Nie konkrétnosť, ale to všetko okolo. Možno aj to ma na tom baví, že tie fenomény, sneh či kukla, sú len tak, nezávisia odo mňa, a zároveň si musím na ne počkať. Na sneh musím buď počkať rok, alebo ísť za ním do Grónska. (smiech)

DT: *Ako hľadáš spôsob, čo robiť s týmito slovami?*

MM: Vezmem si ich a hmatám. Podľa toho, ako sa mi dajú. Stále mám pocit, že pri tom snehu stále neviem, čo s tým, aj keď to už trvá nejaký ten rok, neviem, čo s ním, čo znamená. Musím to najskôr pochopiť, aby som s tým mohla niečo spraviť. A toto chápanie sa mi deje cez písanie, cez kreslenie. Potom sa to väčšinou premení na niečo iné. Mám pocit, že potom, keď od toho odstúpim, už nevediem rozhovor alebo to skúmanie ja, ale idem spolu s tým. Sme v tom spolu. Ja aj praskanie ľadovca – spolu hľadáme niečo.

Martina Mäsiarová: Skala, 2018, kresba, 13 x 20 cm

DT: *Čo je pre teba kresba?*

MM: Niečo, čím začínam. Aj si predstavujem cez ňu. Mám na nej rada tú dotykovosť, že je tam prítomná moja ruka. Nech je to len čiarka, odtlačok, niečo realistické alebo vymyslené. To stále ide cezo mňa. V kresbe mám pocit, že som fyzicky otláčená. To som síce aj vo zvuku – je tam moje slovo, môj výmysel, ale v kresbe je to priamočiarejšie. Mám pocit, že v nej viem jasne artikulovať. V tom, čo nevedia artikulovať slová, nie sú, alebo ich neviem použiť. Aj keď v inštalácii už kresba často nie je vôbec, tak to ňou začína.

DT: *Je kresba niečo, čo už vieš, keď to kreslíš? Prichádzame na veci, alebo sa na ne rozpamätávame? Sú už tu?*

MM: Podľa mňa áno, sú. Príde mi to podobné, ako keď si uvedomíš hranicu, až keď si za ňou, keď si ju prešla. Keď máš pocit, že si prišla na niečo nové, a spätne si uvedomíš, že si to vedela dávno. Nepracujem tak, že si stanovím úlohu, ktorú idem rozriešiť. Ale keď sa niečím vedome začnem zaoberať hlbšie, po čase, keď sa obzriem, prečítam zápisky, viem, vidím, že som to vedela už na začiatku. Len som možno nevedela nájsť prostriedok, ako to povedať. Ukázať. Akoby si mala otázku, na ktorú máš odpoveď, len ju nevieš artikulovať. Musíš prejsť sto spôsobmi, aby si zistila, ktorý najviac hovorí to, čo chceš. Postupne sa vynára. Musíš ho „vyhmatnúť“. Viem to už vtedy... Ak by som to však vedela vedome, asi by som za tým nešla, nezaoberala by som sa tým. Je to skôr utvrdzovanie cez kresbu... Alebo sa to možno len očisťuje tým procesom, obrusuje sa to.

DT: *Kedy sa do procesu dostáva telo?*

MM: Vlastne tam telo musí byť najskôr. Možno ten sneh nemám tak zažitý, aby som tú skúsenosť mohla predať ďalej. Možno musím ísť do Grónska. Mám tu taký papierik. *Praskanie ľadovca*. Mám ho už päť rokov a zrejme ho stále potrebujem natoľko, že ho mám pred sebou. Pritahuje ma a neviem, čo s ním. Nemám žiadnu skúsenosť s praskaním ľadovca. Vždy, keď som bola v škole, a keď sa ma niekto spýtal, čo robím, povedala som *Netuším*. Ale pri tom som mala pocit, že úplne viem. Viem, čo to bude, ale nie akú to bude mať formu, kde to bude a ako sa to vyvrbí, či tam bude niečo alebo nič. Nevedela som odpovedať, ale vedela som, čo robím. Mala som vnútornú istotu, že je to jedno, že je to to, čo to je a dáva to zmysel. Nikdy to nebolo, že ja tento semester kreslím, dajme tomu, krajinu. Mám pocit, že vždy sa to tak deje. V škole aj po škole, vždy som mala istotu, že idem dobre. Vždy som mala v tom obrovskú istotu aj neistotu zároveň, paradox. Možno je to aj intuícia, za čím a vďaka čomu idem. Neviem to podložiť ničím iným než tým pocitom, za ktorým idem. Proste to počúvam, to robím, tomu verím.

DT: *Objavíš to ako niečo nové, niečo, čo už dávno poznáš. Rozpamätávanie sa na niečo dôverne známe spájaš s Predchodcom. Kto je to?*

MM: Predchodca skôr ako predchodca. Spomínam ho v texte k diplomovej práci a je to akási figúra, ktorou pomenúvam pocit niečoho dávneho, minulého, čo však pokračuje aj v prítomnosti a ďalej. Niečo dôverne známe, niečo/niekoľko, vďaka čomu/komu sa nebojíš ísť neznámym chodníkom. Alebo ako keď prvýkrát niekoho stretneš a máš pocit, že sa poznáte roky. Možno je to predskúsenosť, možno intuícia, možno je to o veľkej miere naladenia sa na niečo/niekoľko. A stretnutie s predchodcom je stretnutie s druhým, je to nadviazanie väzby, nadviazanie vzťahu.

Stretnutie so srnou je vždy zvláštne. nekonečné. napätie v pohľade, kedy obe v momente uvedomenia si prítomnosti tej druhej na nekonečný čas znehybnieme. Celý čas je v pohľade ktorý na seba upierame. celé telo každý sval koncentrovaný zhustený jedným smerom vyhrotené zmysly všetko sa odohráva naraz priestor medzi nami prestáva byť vzdialenosťou, je pojtkom šíri spoločnú rezonanciu neutec⁵

DT: *Aké si zviera?*

MM: Som zemský tvor. Srnka. Ty si čo? Teba si predstavujem ako vodného živočícha.

DT: *Áno! Ja by som bola asi bieluha. Čím sa cítiš spojená so zemou?*

MM: Mám rada, že je na dohmat, na dotyk, na došlap, že ňou môžem len tak bežať alebo ísť, že je dostupná, cítim ju pod nohami.

DT: *Myslela som, že si vták. Lebo si všímaš a vidíš veci, čo sú vo vzduchu. A ty ich vidíš zo zeme, z pozície srny.*

MM: Nakuknem na ne.

DT: *Hľadáš spojenie – keď sme ešte boli spojení so svetom, so zemou, so sebou. Stretávaš niečo, čo bolo dávno pred tebou. Približuješ sa k tomu cez materiál, cez pohyb, cez gesto.*

⁵ Fragment textu z umeleckej rezidencie vo Fengersfors, Švédsko, 2018.

CHYTANIE TMY

srna potichu pomaly príde a dotkne sa⁶

DT: *V niektorých твоjich dielach a spoluprákach (Prístrešok⁷, Space⁸, hora, hora2, How to build a nest) vidím hľadanie bunkra, hniezda, miesta, kam chceš vojsť. Vytváraš priestor. Je mäkký, rozhrňáš ho. Nadväzuje na tvoj vlastný priestor, je jeho predĺžením, s akousi predsieňou, rozšíreným bytím. Tento priestor nie je pre telo nový. Akoby ho už zažilo v predskúsenosti a potrebuje sa tam vrátiť iným spôsobom. Telo tomuto priestoru intuitívne rozumie, pozná ho. Bunker vnímam ako metaforu, ale nie básnickú. Tu mi napadá, že metafory, ktoré používame (v jazyku, v materiáli), hovoria o predchádzajúcej fyzickej skúsenosti tela v situácii.⁹ V tomto zmysle môžeme metaforu vnímať ako nástroj porozumenia seba a sveta na úrovni rozpamätávania sa. Automaticky rozumieme základným priestorovým pojmom – cez svoju skúsenosť. Z nej sa to potom dostáva do jazyka – som územie, les, dom, izba, nádob. Hocikde, kde som „v“. Dnu a von, v sú pre mňa v твоjich prácach silno prítomné. Vieš povedať prečo?*

MM: Jazykovému predchádza priestorové a fyzicky zažitie. Intuitívne sa mi zdá, že skôr ako nachádzanie sa v ohraničenom priestore je človeku bližšie to, čo má na dotyk. Čo vieš chytiť. Aj to prvé, čo poznávaš a pomenúvaš a spätne chápeš, je cez gesto, chmat, skôr ako cez priestor. Aj človek, ktorý bol v jaskyni – priestore ohraničenom z každej strany –, spoznával ten vnútorný priestor tak, že sa ho dotýkal. Zrejme aj preto, že ho nevidel – o tom možno hovoria aj jeho malbičky a odtlačky rúk. Všetko pre mňa začína cez gesto. Aj teraz, keď sedím a vymýšľam si realizácie, všetko, čo si predstavujem veľkopriestorovo, vždy začne tým, že iba kreslím. Nie ako návrh niečoho väčšieho, nejakej inštalácie, ale snažím sa *To chápať tým, že To kreslím*. Predstavujem si to, ako keď niečo chytiš do hrsti, lapíš to. Hmatnem to aj v tej kresbe.

DT: *Cez Prístrešok chytáš tmu...*

MM: Nechcela som zhmotniť tmu. Ale môže to tak byť, že tá čiernota je hmota, nie vypĺňanie priestoru či pozadie, ale svojbytná vec. Je to hustota, ktorú vytváram, do ktorej sa ponáram. Spomínam si na zážitok z inštalácie Jamesa Turrella v Hannoveri.¹⁰ Vošla som do priestoru, ktorý bol úplne tmavý. Pre mňa to bolo veľmi silné, lebo vždy, keď som v priestore, kde nevidím zdroj svetla, tak mi je tam fakt zle. Cítila som sa ťažko a chcela som to prekonať. Vchádzala som do priestoru a držala sa zábradlia. Mala som informáciu, čo bude po mojej ľavej a pravej strane, že tam bude pre istotu aj kamera ... po nejakom čase, asi po siedmich a pol minútach, ktoré tam stráviš, si tvoje oko zvykne na tmu, teda na určitú jej intenzitu. V tej tme začneš rozoznávať hranice priestoru. Ja som toto veľmi chcela zvládnuť, týchto sedem minút, ale nepodarilo sa mi to. To, že mi Turrell umožnil prísť k vlastnej hranici, ktorú som ďalej nevedela prekročiť, bola veľmi silná skúsenosť. Bola som v čiernom nekonečne. Skúsila som sa pustiť, povedať si, že som v bezpečí, ale nešlo to. Asi som sa tomu nevedela odovzdať. Racionálne som vedela, že môžem, že som v galérii, kde sa mi nič nemôže stať. Ale iracionálne som sa toho pocitu nevedela zbaviť. Dala som tomu úplne všetko, čo som v tej chvíli mohla. Myslím si, že to fungovalo, len možno nie tak ako pre iného diváka.

DT: *Znie to, akoby si do toho išla sochársky. Prehrýzaš sa hlbšie, zapájaš svaly a ideš do tej hmoty, dlátom alebo nechtami, hlbšie do tmy.*

6 Fragment textu z umeleckej rezidencie vo Fengersfors, Švédsko, 2018.

7 Grafitová kresba na veľkoformátovom papieri načrtáva skryté priestory v krajine. Detský bunker, prístrešok, úkryt, dočasný útočisko, 2016.

8 *Skúsenosť z priestoru, kde nie som fyzicky, ale rozpamätávam sa naň*, uhlík na papieri, 2016.

9 LAKOFF, George – JOHNSON, Mark. *Metafory, ktorými žijeme*. Praha: Host, 2002.

10 James Turrell, Dark Space, Sprengel Museum Hannover.

Martina Mäsárová: Bez názvu, 2018, uhlík na papieri, Fengersfors, Švédsko

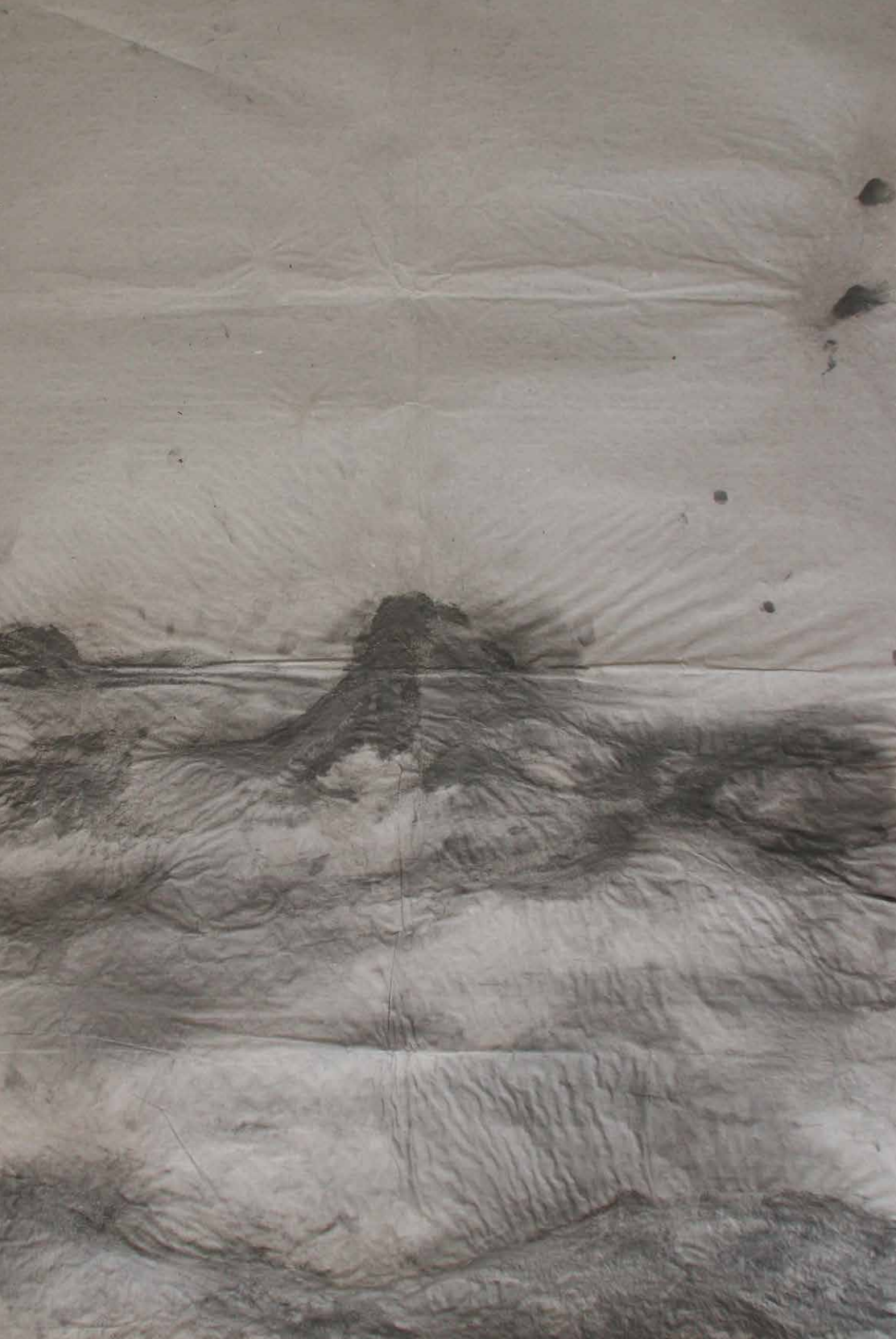
MM: Bol to boj. Mala som pocit, že sa musím do tej tmy krvopotne prehrýzť, až fyzicky. Z mojej strany tam bola veľká snaha, nasadenie. Preto to fungovalo. Dokonca som vyšla von a vrátila som sa druhýkrát. Pre mňa sa to naplnilo.

DT: *Vedela by si popísať pocit z tej tmy?*

MM: Pripomenulo mi to cestu včera vo vlaku, šli sme cez tunel a počas toho sa nezaskvietili žiadne svetlá, vôbec žiadne. Máš otvorené oči a nevidíš vôbec nič. Tá tma sa mi zdala veľmi hustá. Hutná. Matéria... veľmi svojbytná, ktorú si nemôžeš podmaniť alebo prekonať ju, iba ju „prijat“ so všetkými jej kvalitami. A buď to dáš, alebo nedáš. Ja to nedám. (smiech)

DT: *Priestor, ktorý je tmavý, máme tendenciu vnímať ako hustotu, plnosť. Vo svetle to necítíme. Prečo si myslíš, že je to tak?*

MM: Tá tma je sama o sebe hmota. Nie v zmysle, že tma je neprítomnosť svetla, ale je niečím, čo vyplňa priestor. Vo svetle vidíš hranicu, určíš si ju. Svetlo je ľahké, priepustné, otvárajúce. Vzduch a svetlo nevnímaš ako hmotu. Oči to veľmi jasne vyhodnotia. V tme oči nevidia. U Turrella som nezapájala ani sluch, bolo tam ticho, jediný záchytný bod bol hmat, držala som sa úchytiak a zeme.

STRETNUTIE S HOROU

DT: *Čo všetko je hora?*

MM: Hora je názov mojej diplomovej práce, spočiatku len jej teoretickej časti. Neskôr som horu rozvíjala ďalej a vznikla hora2¹¹. Text nie je „odbornou“ prácou, je skôr *poetickou skladbou* – tak to nazval Daniel Grúň, školiteľ mojej diplomovej práce. Myslím, že s tým súhlasím. Hora1 aj hora2 sú vlastne komplexné inštalácie. V galerijnom priestore vytvárajú celkové prostredie s použitím zvuku, kresby, svetelných podmienok. Dôležitá pre mňa je aj akási „cesta“, spôsob, akým sa divák výstavou pohybuje. Hora je o hľadaní...

DT: *Hovoriš, že „hora je princíp, na ktorý sme zabudli. Priblížiť sa hore je priblížiť sa človeku“.¹² Čo by si o tom vedela povedať?*

MM: Uvedomila som si to cez moje skúmanie a pýtanie sa na fyzické bytie vo fyzickej hore. Priestor, v ktorom sa nachádzaš a ktorý pociťuješ – pri pohybe horou sa neraz potíš, bolia ťa nohy, lebo dlho kráčaš, potkneš sa či zacítiš vôňu, za niečím sa obzrieš... Toto všetko, čo sa s tebou deje, nemusíš nutne zažiť práve v hore alebo v krajine. Dá sa to zažiť a vnímať aj v iných situáciách, iných časoch. Tento pocit hory, ktorý popisujem, zažívam aj mimo hory, najintenzívnejšie sa to deje pri stretnutí. Vytváraní nejakého vzťahu. Toto stretnutie sa nadväzuje a prebieha aj v hore. Niečo sa začína vytvárať, nejaká väzba. Od toho veľmi fyzického a telesného zážitku som prišla k tomu, že toto všetko sa môže dať preč a zostane len úplne čisté jadro – to je princíp, o ktorom hovorím – to je hora: kvalita alebo schopnosť nadviazania vzťahu a jeho prežívania. Zrazu zažiješ niečo, máš pocit, že *teraz* sa to stalo. Trvalo to sekundu a vieš, že to bolo *niečo* – nemusíš na to tri týždne kráčať hrebeňom Álp. Toto niečo sa vie odohrať v mikrosekunde.

DT: *Pochopenie princípu prišlo z hory – cez tvoju fyzickú skúsenosť – a ukázalo sa v iných oblastiach?*

MM: Áno. Je to vlastne ako podobenstvo, analógia. Ako rozprávka o hľadaní niečoho. Netreba ju brať doslovne, pointa sa skrýva za „obrazmi“. Možno ju treba trochu rozšífrovať. Zistila som, že to, čo som hľadala a nachádzala pri prechode hrebeňom, vôbec nemusím zažiť vo fyzicky vypätej situácii, dá sa to objaviť v tom úplne najmenšom, najjemnejšom.

DT: *Kedy sa ti hora ukázala úplne inde?*

MM: Viem si to uvedomiť niekedy, keď mám veľmi intenzívny pocit niečoho, konkrétneho momentu v tomto čase. Tu a teraz sa deje toto. Je to v intenzite toho zážitku, momentu, niečoho, čo sa vo mne premelie a stretne. Ja si tento pocit uvedomujem pri stretnutí s druhým, v podmienkach, keď s ním nadväzujem spojenie. A keď sa to deje, hovorím o hore. Preto horu opisujem ako vzťah (v užšom zmysle s človekom, v širšom zmysle s kýmkoľvek/čímkoľvek).

DT: *Hora môže byť človekom a človek môže byť horou.*

MM: Áno, presne.

DT: *Položím ti tvoju vlastnú otázku.*

MM: Nebudem vedieť odpovedať. (smiech)

¹¹ Spoluautorom fotografií v projekte hora2 je Ľuboš Kotlár, spoluautorom zvuku je Adam Kuchta.

¹² MÄSIAROVÁ, Martina. *Hora, alebo o spoločníkovi*. Diplomová práca. Bratislava: Vysoká škola výtvarných umení, 2018.

Hora ako organizmus
hora ako vonič. ako proces

ako dotyk

hora na dotyk

hore a dole

kedy sme v najintenzívnejšom spojení?

na vrchole?

pri výstupe?

pri slúdení PŮT

Martina Mäsiarová: Poznámky k projektu Hora, 2018

DT: Mohol by byť horou ktokoľvek?¹³

MM: Mohol. Hora je vlastne potenciál, ktorý si v sebe nesieme, a to, či, kedy a ako sa ako hora prejavíme, závisí aj od množstva premenných, ktoré do života vstupujú. Či sa vieš na to nastaviť, aby si bola horou, alebo či dokážeš odvíňať niekoho druhého, kto nevie, že je hora, ale pre teba ňou je. Nie je to vedomý program, vedomé rozhodnutie. Možno keby sme chceli byť trendy, malo by to blízko k *mindfulness*, k čomu sa dnes ľudia utiekajú ako k nejakému novému vynálezu, novému postoju. On však nie je nový, iba sme ho „zabudli“.

DT: Môžem to nazvať ako skutočné stretnutie? Skutočne sa stretnúť?

MM: Áno, môžeš to povedať presne tak. Stretnutie v *ozajstnosti*. Tu a teraz, ktoré môžeš zažiť aj sama. Či stojíš sama na lúke alebo v električke, udeje sa niečo, keď si naozaj prítomná. Pre mňa sa toto najviac deje v stretnutí s druhým, vtedy tú hodnotu najviac vnímam.

DT: Predstavujem si, ako k tomu stretnutiu dochádza, keď si sama. Všetko čo má charakter tej ozajstnosti v prítomnosti je z toho princípu stretnutím. Môžeš sa takto stretnúť s kameňom.

MM: Alebo so studeným vzduchom nad ránom. So svetlom, čo ti zasvieti na papier. S okamihom, spomienkou, ktorá sa ti zrazu vynorí a spojí do úplne novej súvislosti, zrazu dáva zmysel.

13 MÄSIAROVÁ, Martina. *Hora, alebo o spoločníkovi*. Diplomová práca. Bratislava: Vysoká škola výtvarných umení, 2018.

májsť horu . samotnú .

byť tam s ňou

v nej

na nej

pocúvať

dotýkať, odhľadáť

ohraďiť územie

vynechať

čas?

Martina Mäsiarová: Poznámky k projektu Hora, 2018

DT: Aké je Stretnutie s pozorovateľom?¹⁴

MM: *Stretnutie s pozorovateľom* je názov praktickej časti diplomovky, kde sa zaoberám mojím astronomickým pozadím, vesmírom, a kde sa vizuálnymi prostriedkami stretávam s mojím otcom-astronómom. On je ten pozorovateľ. Išlo o maľby malých rozmerov – vždy dvojicu – namaľované podľa fotiek. Jednu som od fotila ja, druhú môj tато. Ja som ich fotila v Bratislave, on v Amerike – bol vtedy pozorovať zatmenie Slnka. Bol to taký náš rozhovor – v pozeraní sa na to isté miesto na oblohe v tom istom čase.

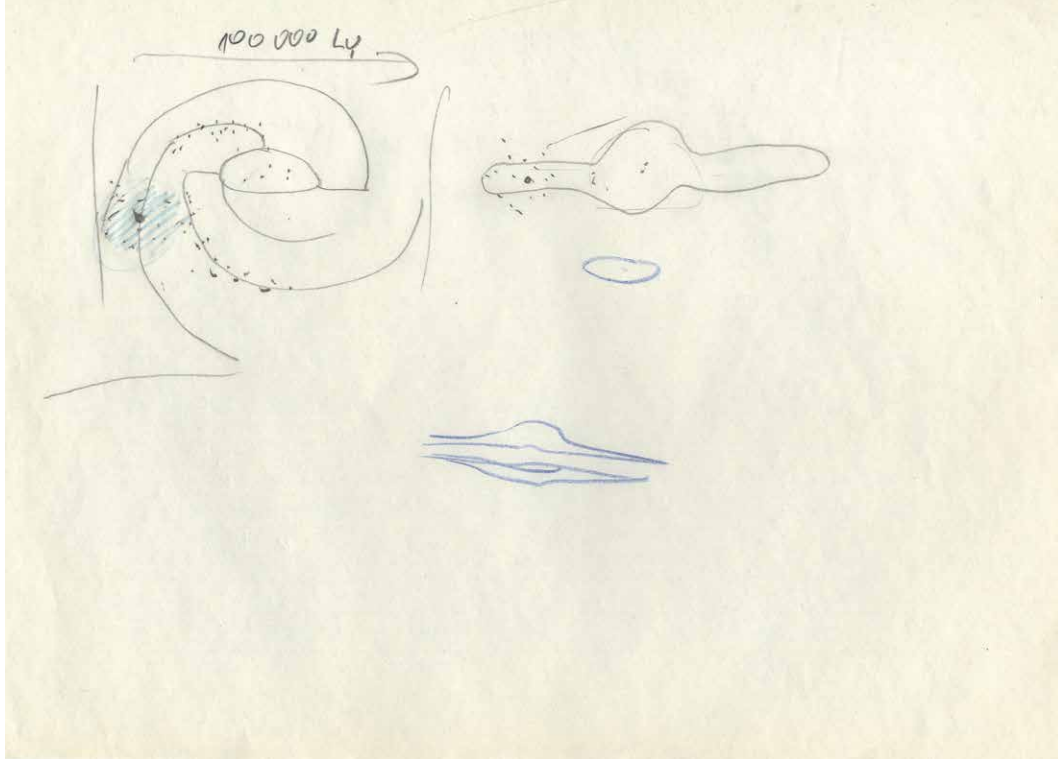
DT: Vy ste tie dve dotýkajúce sa gule...

MM: Môžeme to byť my. To je ako v hore. Keď sa dvaja stretnú. Ako Mesiac a Slnko, ktoré majú svoju dráhu, ale nejakú chvíľočku sme jedno. Vtedy dochádza k tomu *najviacstretnutiu, najviac-rozhovoru*. Pozorovanie ku mne znova prichádza ako téma – objav alebo uvedomenie si minulých dní. Pýtam sa, čo to je „pozeranie sa“ a „pozeranie“. Pozeráš sa na kresbu a kde si v tom celom ty? Kto je pozorovateľ?

DT: Keď vidím tie gule, sú si rovné. Napadá mi, že to stretnutie ruší akékoľvek roly alebo pozície.

MM: Pri týchto guliach som to vždy nazývala rozhovorom. Je to rozhovor mňa a otca a zároveň je

14 Praktická časť diplomovej práce Hora, 2018.

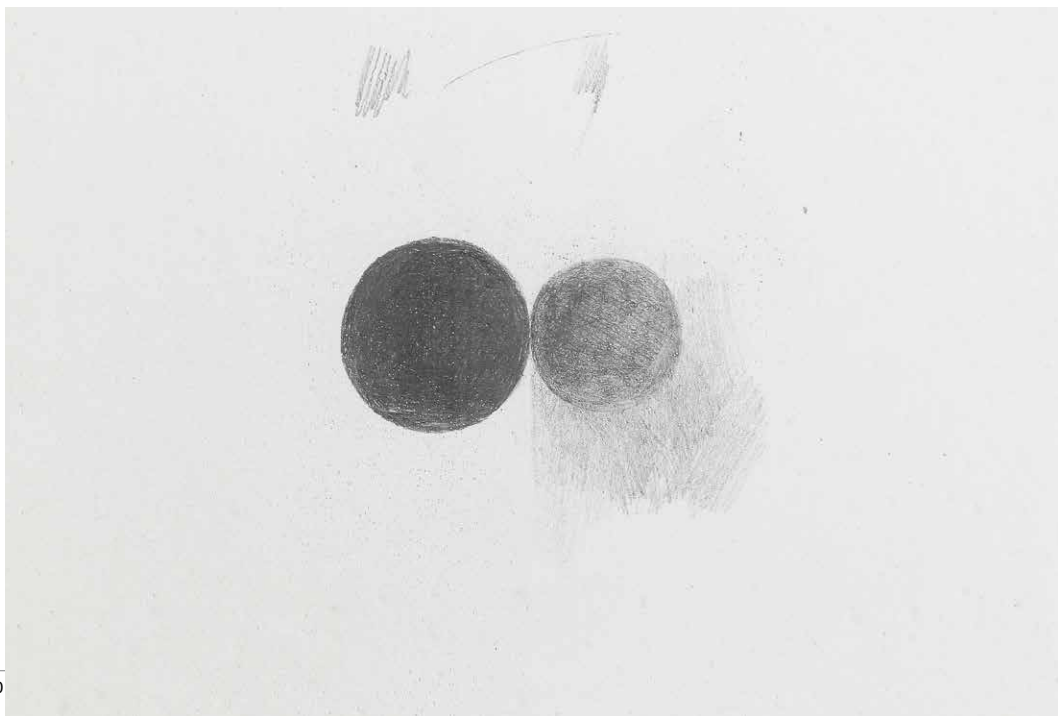

Martina Mäsiarová: Skica k projektu Stretnutie s pozorovateľom, 2018

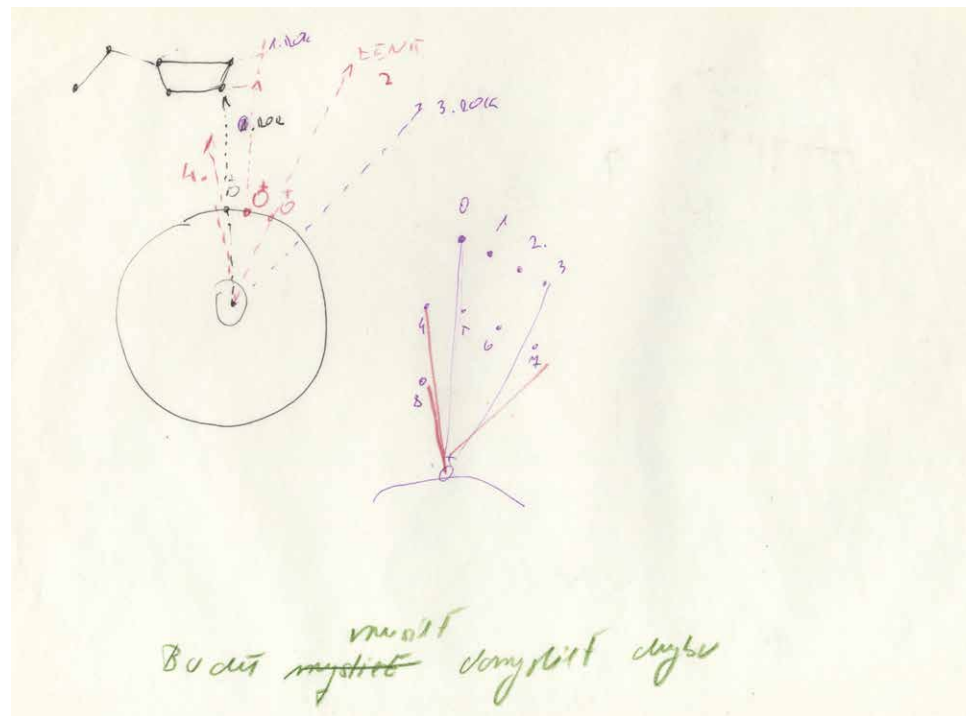

Martina Mäsiarová: Kresba k projektu Stretnutie s pozorovateľom, 2018

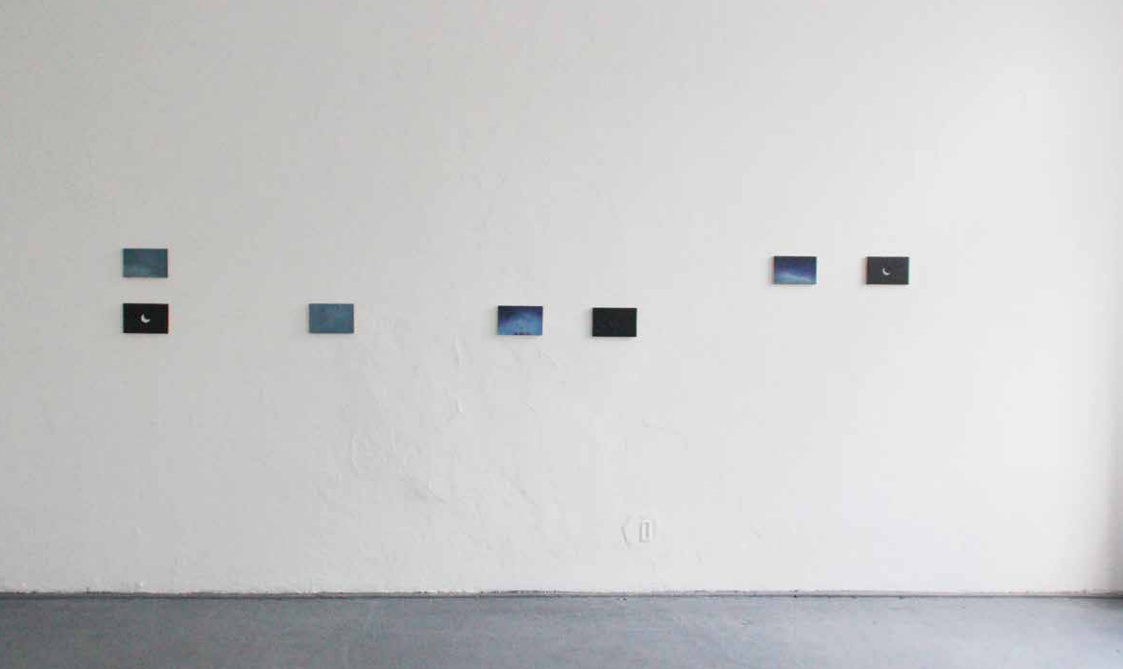
Martina Mäsiarová: Spoločná kresba s otcom. Stretnutie s pozorovateľom, 2016 (vznikla v roku 2016, ale súčasťou celku sa stala až v roku 2018)

Martina Mäsiarová: Spoločná kresba s otcom. Stretnutie s pozorovateľom, 2016 (vznikla v roku 2016, ale súčasťou celku sa stala až v roku 2018)

Pohľad do inštalácie *Stretnutie s pozorovateľom*, 2018, Vysoká škola výtvarných umení. Na stene súbor malieb, olej na sadrovej doske, 14 ks, každá 15 x 20 cm. Foto: Ján Kekeli

to najtesnejšia vzdialenosť, na akú sa môžeme jeden druhému priblížiť. Stretnutie s horou je tiež priblíženie, ale nie je tam membrána medzi.

DT: *Si aj ty hora?*

MM: Áno. Hora som, keď si uvedomujem svoju otvorenosť, svoju schopnosť napojenia sa. Je v tom aj obrovská dávka odovzdanosti. Myslím, že každý má v sebe *horovosť*. Nevie, od čoho to závisí, kedy sa ukazuje. Nedá sa byť stále tu a teraz a byť si toho stále vedomý, môžeme sa o to však snažiť. Vlastne, keď sa snažíš, ideš proti tomu.

DT: *Popisuješ horu, že má materiálny základ, ale je nemateriálna. Čo to znamená, keď ideš do hory, a nie na ňu?*

MM: Nesnažíš sa niečo zdolať, vyhrať nad tým. Ísť *na* horu má síce aj pekný rozmer – vedie ťa zvedavosť: čo uvidíš a aké možnosti sa ti ďalej rozprestierajú. Ale je to aj pohľad do budúcnosti. Už si predstavuješ, ako si na hore, tvoje smerovanie ide k niečomu, čo ešte nie je, ale kde chceš byť, alebo tam speješ. Ísť *dovnútra* je prijať *teraz*. Nemusíš použiť všetky tvoje sily, aby si sa postavila a osadila víťaznú vlajku. Otočíš to a ideš dnu, *do* toho.

DT: *Aké to vie byť dnu?*

MM: Tiché. Zároveň si predstavujem mätko pod nohami. Môže tam byť aj tma, ale nemáš strach našľapovať. Je to ako keď si v zhasnutom byte, ktorý však dobre poznáš a vieš, že si nemusíš rozsvietiť, aby si nenarazila, nepotkla sa. Je to tam známe. Bezpečné. Tak si to predstavujem. Je to ako keď ležíš vo vode. Môžeš sa položiť a vieš, že je to fajn, že si v tom celým telom a celým všetkým. Môžeš sa tam len položiť, nie je tam nič iné.

Martina Mäsiarová: *Stretnutie s pozorovateľom*, 2018, olej na sadrovej doske, 15 x 20 cm. Foto: Ján Kekeli

DT: *K tomu, čo hovoríš, mi napadá úvaha francúzskeho fenomenológa Henriho Maldineya o zjavení hory Matterhorn.¹⁵ Hora sa zjavuje – akoby vyvstávala z prázdna, v úplnej prítomnosti. Opisuje, ako mi hora otvára svoje prázdno, v ktorom sa sama ocitám. To prázdno je v nej, v jej materiáli. Nie je to dutina, ale to všetko, tá situácia. Je to otváranie hory, okolitého priestoru a nakoniec i nás. Moment tu a teraz prichádza v momente otvárania – prepojenia. Je to niečo, čo sa dá vzťahovať na horu?*

MM: Áno. Aj keď som hovorila, že horou môže byť každý. Závisí to od toho, ako silno *horovosť* v sebe máš a ako sa jej dokážeš otvoriť. Nerobíš to cielene a naučene, ale môže ťa to prekvapiť, že aj ty si hora. Nemusela si to vtedy vedieť. Niečo sa s tebou stalo.

DT: *To už hovoríme o umení...*

MM: Celý čas hovoríme o umení. Pre mňa život a umenie funguje na rovnakých princípoch. Nechcem povedať, že ich neoddeľujem, alebo že medzi nimi nie je hranica. Nie som ten typ umelca, ktorý svoj každodenný život alebo „practice“ stotožňuje s umením. K životu a umeniu mám rovnaký vzťah. Oboje milujem! Oboch sa dotýkam rovnako: zvedavo, hrám sa, skúšam, bežím, otáčam, pýtam sa, som v tom naplno... Je to to isté.

DT: *Na tvojej práci vnímam, že postupne v nej (a v tebe?) dochádza k nejakému otváraniu, možno práve s Horou. Jednak vchádzanie do hory má otvárajúci (vnútorný) rozmer, moment spojenia seba a nemateriálnej hory (ja a to vonku). A potom je to práve pre to, že tu vzniká vzťah. Buduješ priestor, ktorý otváraš. Stretnutie je momentom tohto otvárania. Ide to postupne. V predchádzajúcich prácach si skúmala viac introspektívne. Ako si vystielala prvú vrstvu, preskúmavala priestor, belosť bielej, hustotu vzduchu, spomienok, vnútornú izbu.¹⁶ Od toho ideš smerom von, vytváraš podmienky*

¹⁵ SUCHAREK, Pavol (ed.). *Fenomenológia stretnutia*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2015, s. 121.

¹⁶ Viac v časti Ne/materiál.

na stretnutie. Máš za sebou v krátkom čase niekoľko spoluprác (1+1+1+1=1, How to build a nest, Future Perfect Simple Continuous¹⁷), v tomto kontexte vnímam tvoje predošlé práce ako volanie po stretnutí, ktoré sa teraz naplňa. Akú kvalitu vidíš v doslovnom stretnutí – v spolupráci?

MM: Spoločné projekty sú pre mňa veľmi hodnotné, naplňa sa v nich niečo, čo neviem dať do diela sama, v čom potrebujem pomoc – akýsi chýbajúci element. Nevravím, že moje samostatné diela sú pre mňa „menej dostačujúce“, ale otvorene priznávam, že sú situácie, keď viem zo seba vydať iné kvality práve v spojení s niekým ďalším. Preto ma to baví, vzniká nejaká nová chemická zlúčenina, aj s vami, aj s nimi. V Nemecku sme celý priestor vybudovali spolu. Svoje telá sme otláčali do papiera, ktorý si po odtlačení zachoval svoju formu. Bol to pre mňa nový rozmer kresby, prostredníctvom ktorej došlo k nášmu stretnutiu. Dotýkali a stretávali sme sa cez papiere.

DT: Aký to bol zážitok?

MM: Obrovský. Bolo to super. Proces bol veľmi intenzívny, aj tým, že sme v priestore boli a prichádzali na to spolu. Dovtedy sme trávili skoro rok tým, že sme si iba telefonovali o tom, čo by to mohlo byť. Riešili sme princíp hniezda, ako ho postaviť. Počas tej tvorby bolo prítomné, ako sa niečo konkretizuje, potom abstrahuje a ide to tam a späť. Vždy sa to na niečo okresáva. Začali sme

17 Všetky 2019.

veľmi konkrétne – postavme hniezdo. Potom sme postupne prišli na to, že hľadáme skôr princíp hniezda – abstrahovali sme ho na to, čo to je. Fyzické hniezdo šlo preč. A zase sme prišli na to, že hniezdo je stretnutie.

SOM TELO

DT: V tvojej práci vnímam fenomenologický záber (napríklad spolupráca so Simonou Gottierovou: Nekameň, 2015). Svet vnímame telom a vnímame telo. Nášmu mysleniu a snahe o poznanie/ poznávanie vecí vždy predchádza činnosť. Prepojenie tak nachádzam aj v tvojej práci – pôsobíš ako pedagogička v Montessori škôlke.¹⁸ Pre túto metódu je podstatné telo: nežijeme v tele, ale sme telo, sme v pohybe, v činnosti a vďaka tomu myslíme. Mám pocit, že cez to sa dá veľmi dobre priblížiť, ako vnímaš a tvoríš – skús popísať vzťah tvojej každodennej práce a umeleckej praxe.

MM: S deťmi na veľa vecí prichádzame cez zmysly. Veľkosť, štruktúry, svetlo, vôňa, zvuky. Ide o to, že o fenoméne, vlastnosti vecí, sa dieťa neučí teoreticky, ale cez skúsenosť. Cez pomôcky, ktoré dieťaťu umožňujú vnímať, a skrz hru skúmať určitú izolovanú kvalitu. Ukážeš mu možnosť a ono

¹⁸ Montessori metóda alebo filozofia výchovy je založená na pozorovaní potrieb detí pomocou vhodných pomôcok a prostredia tak, aby dieťa rozvíjalo vlastný potenciál.

Martina Mäsiarová: Site specific intervencia počas umeleckej rezidencie vo Fengersfors, Švédsko, 2018. Foto: autorka

Martina Mäsiarová: How to build a nest, 2019, performatívna kresba, grafit na papieri, cca 350 x 150 cm. Spolupráca s Kathrin Jobczyk a Elizabeth Kettley. Ad/Ad Project Space, 2019, Cronfalk, Hannover, Nemecko. Foto: Samuel Henne

Martina Mäsiarová: Z cyklu Forgotten, 2013, akryl na plátne, 119 x 209 cm

Martina Mäsiarová: Hraničné situácie, 2016, site-specific inštalácia (intervencia do steny galérie), zvuk : Adam Kuchta

„zbrúsené miestečko. najvyššie ako dočiahnem a najhlbšie ako dokážem hranica. Mňa, steny. Kolkých rozmerov?
Zbrúsiť, vyčistiť, vyhladiť. Celú stenu, celú miestnosť. na špičkách“ Fragment textu z audionahrávky

Martina Mäsiarová: Stretnutie s pozorovateľom, 2018, slučka, 32'6'', VŠVU

už s tým ide. Zažíva to cez ruky, dohmat, ohmat. Montessori filozofia je do veľkej miery o zmysloch. Ale ako sa do toho viac zahlbujem, je to veľmi o fenomenológii (okrem toho aj o etike, morálke). Z môjho pohľadu je to fenomenológia v praxi. Aj z pohľadu detí, aj z pohľadu mňa ako ich sprievodkyne – vždy spolu s nimi pozerám na svet novými očami.

DT: Vedela si, že to tak je?

MM: Nie. Aspoň nie vedome. Ale zistila som, že je to niečo veľmi blízke tomu, čo robím aj v tvorbe. Aj keď som nikdy nestrela nikoho „Montessori“, nepoznala som detailne ich metodiku ani didaktiku, ja takto tvorím. Takto chápem svet. Toto som povedala aj na pohovore. Treba povedať, že zámerom Montessori metodiky je pozeráť na dieťa ako na človeka, ktorý sa učí slobode a samostatnosti na vnútornej úrovni (hľadanie vlastnej motivácie, vlastnej tvorivosti) a učí sa byť slobodný a samostatný aj vo svete. Tým, že dieťa nejakú pomôcku chytá, hmatá, niekam ju musí odniesť, postaviť, spoznáva jej ďalšiu kvalitu. Ja si to vedome neberiem do tvorby. Hmatám cez kresbu. Robím to preto, lebo mi je to také blízke. Je to prirodzený spôsob, akým aj ja skúmam svet, oni to majú akurát oficiálne. (smiech) Asi aj preto mi je v tej práci dobre. Napriek tomu, že sa veľa vecí učím za pochodu, nie je to pre mňa vlastne nové. Troj-, štvorročné dieťa cez telesný zážitok získava vedomosť, napríklad sa učí počítat s tisíckami (!). Má predpredstavu, že existujú mocniny.

Martina Mäsiarová: Stretnutie s pozorovateľom, 2018, slučka, 32'6'', VŠVU

Pohyb Slnka v reálnom čase, voľným okom nepostrehnuteľný, získava premietaním vo vyprázdnenom priestore na intenzite a nástožčivosti. Divák si zrazu uvedomuje rozmer plynutia času a zároveň svoju vlastnú fyzickú prítomnosť. Do hry percepcie a pozorovania vstupuje mierka vnímania času a priestoru – vesmírneho vo vzťahu k ľudskému.

Cez skladačku, ktorú má v rukách, prichádza na princíp, ktorému ešte nerozumie, lebo je zatiaľ príliš abstraktný. Ale keď bude mať desať rokov, bude mať s tým predskúsenosť – cez telo, váhu, pohyb. Na abstraktnejšej úrovni mu to docvakne. Asi si nespomenie, že toto som už robil, ale má k tomu vydláždenu cestu. Ani fenomenológiu nepovažujem za svoj program, neodvolávam sa na žiadneho autora. Nie je pre mňa nutné to študovať alebo sa prehrýzať Petříčkami¹⁹... Zrazu to, čo si prečítam, si uvedomím, že to sa mi deje.

DT: Čiže nie sa odvolávať, ale intuitívne príliť.

NE/MATERIÁL

DT: Aké sú tvoje materiály a pre čo v nich sa ti prihovárajú?

MM: Svetlo. Lebo vieš, že tam je, aj keď ho nemôžeš chytiť. Je autonómne, je tam, alebo tam nie je, a ty s tým nič nezmožeš. Môžeš doň vojsť alebo z neho vyjsť. Papier. Lebo všetko si drží na sebe a v sebe. Môže držať tvar, má pamäťovú schopnosť, je haptický, aj keď po ňom len kreslíš, stále

¹⁹ Český filozof Miroslav Petříček.

Martina Mäsiarová: 100 000 n. l., z bakalárskej práce Prežívame budúcnosť vecí zaživa, 2016, kresba na papieri

si s ním a máš ho v rukách. Priestor – „výstavný“ alebo priestor, kde inštalujem dielo. Je rovnocenný dielu, ktoré doňho prinášam. Snažím sa s ním pracovať a zapájať ho už počas procesu tvorby. Skúmam, ako v ňom bude inštalácia fungovať, pretože až s ním, v ňom, je kompletná. S tým súvisí aj tvoja pozícia niekde. Ako tam si. Ako sa hýbeš. Kadiaľ ideš. Či niekde zastavuješ. Či len stojíš. Či je ti umožnené ísť rýchlo. Či musíš ísť sama, alebo len s niekým. Toto ma momentálne v mojich objavoch baví: zistenie, že to nie je nič objektové. Zároveň je to možno niečo, s čím ako divák tak úplne nerátaš, keď vstupuješ do galérie, do diela. Jeho prítomnosť môže prekvapiť. Zvuk. Je to podobný princíp ako svetlo. Nevieš ho chytiť, ale vieš, že tam je, a vieš sa k nemu priblížiť. Vzdialiť sa od neho. Môžeš sa snažiť pred ním skryť. Môžeš ho hľadať. Môžeš ho robiť. Slovo. Lebo so slovom môžeš hocičo na svete. Máš milión možností, ako a kedy a komu ho vysloviť, ako ho napísať, môžeš si slová vymýšľať, spájať ich. Deštruovať ich. Slovo je super.

DT: *To znie ako plastelína.*

MM: Tak si to predstavujem. Alebo ako med. Plastelína je príliš ohraničená. A piesok. Ale s ním som ešte nerobila, rada by som s ním však mala kontakt.

DT: *Študovala si maľbu. Vnímaš tvoj prechod od maľby k iným médiám ako prechod od materiálu k nemateriálu?*

MM: Na strednú školu som chodila na gymnázium a jediný kontakt s výtvarnými médiami bol na ZUŠ – nerobila som grafiku, sochu, nemala som pocit, že by som mala niečo fotiť, netušila som, čo sú to intermédiá. Maľba bola pre mňa pochopiteľná, mala som pocit, že by mi to mohlo ísť. Keď som začala v druhom ročníku na VŠVU na niečom robiť, začala som to maľovať, lebo som nevedela, čo iné by som mohla robiť, ale nebolo to preto, že by sme mali také zadanie. Vtedy som robila maľby, ktoré boli vo výsledku úplne biele – vrstvila som rôzne odtiene bielej na seba. Na základe fotiek, ktoré som urobila v starkinom byte, som vytvárala priestor.²⁰ Tá maľba bola viac nemateriálna a nevizuálna. Určite by sa to dalo všetko ďalej skúmať aj v maľbe, ale prišlo mi, že mám oveľa väčšie možnosti aj mimo nej. Aj teraz mi maľba stále dáva zmysel, aj v diplomovke som sa k nej vrátila. Ale nemám pocit, že na začiatku to bolo materiálnejšie. Skôr išlo o využitie iných prostriedkov.

²⁰ Forgotten, akryl na plátne, 2013.

Martina Mäsiarová: Inštalácia bakalárskej práce Prežívame budúcnosť vecí zaživa, VŠVU, 2016. Foto: autorka, celok a detail

DT: *Opäť tvoja vlastná otázka: Ako hovoriť s niečím, čo sa nedá vidieť? (Ako zviditeľniť neviditeľné?)*

MM: Na to stále prichádzam. Ak *To*, čím sa zaoberám, nevidno a chcem to ďalej sprostredkovať divákovi, musím to „preložiť“ do iného ako vizuálneho jazyka... Môžem to vyriešiť hmatom – nebude to vidieť, ale bude sa to dať chytiť alebo počuť. Tu prichádza do hry intuícia.

DT: *Napadá mi tu tvoja audioinštalácia Hraničné situácie.²¹ Skúmaš v nej materialitu bežných vecí a ich vzájomné vzťahy, dávaš veci ako sklo, vajce, balón, hlinu... do hraničných, paradoxných situácií a výstavný priestor naplňuje ich opisom, nie objektmi samotnými.*

MM: V tej dobe som mala silnú potrebu skúmať rôzne hmoty. Predmety samé o sebe. Snažila som sa nájsť úplne posledný moment, kým vec zmení kvalitu, alebo „prestane fungovať“. Ako keď skladáš na seba kôpku kameňov a čakáš, kedy to ešte bude držať, ktorý bude ten posledný, kým sa celá veža rozpadne. Hľadať tam pnutie. Napríklad som sa snažila čo najviac vyšmirgľovať stenu, do čo najväčšej hĺbky. Postavila som sa na špičky najviac, ako som mohla. Ten proces tvorby bol hmotovo-materiálovo-textový. Na konci boli vystavené iba audionahrávky – nahovorené texty o jednotlivých objektoch a materiáloch. Zvuk vznikol úplne v poslednom štádiu. Mala som na výber viacero možností: spraviť inštaláciu z objektov alebo použiť len fotografie či videá. Ja som sa však rozhodla dať všetko preč a zanechať len slovo. Bol to môj prvý kontakt so zvukom, so slovom. Text vznikol zároveň s materiálmi, bol prítomný rovnako ako taniere či ostatné objekty. Jeden deň vznikol balón z hliny, inokedy vznikla veta.

DT: *Tu pracuješ s prevráteným princípom – zneviditeľňuješ viditeľné a nanovo ho vyskladávaš, vytváraš zvedavosť a túžbu podísť bližšie, chytiť a zacítiť, čo tam fyzicky nie je. Ako sa s odstupom pozeráš na to, čo si vtedy nazvala „takmer dematerializovaný priestor“? Je takýto priestor „takmer“ prázdny?*

21 2016.

MM: Nemyslím, že je prázdny. Myslím, že je konštantne napĺňaný obsahom. Dematerializovaný nerovná sa prázdny. *Takmer dematerializovaný* znamená, že tam nie sú hmotné objekty fyzicky prítomné, ale sú obsiahnuté v popise, teda sa vytvárajú na základe imaginácie. Slovo, text ten priestor naplňuje. Nie je tam „nič“, lebo je tam zvuk a obraz, ktorý vzniká na základe toho slova. Čiže aj teraz by som to povedala rovnako.

DT: *Imaginárne je súčasťou reálneho.²² Čo sú tie neviditeľné fenomény, čo ťa zaujímajú a pre ktoré hľadáš materiál – nemateriál?*

MM: Napríklad horizont. Alebo moment, keď si k uchu priložíš prázdnu lastúru. Vďaka zvuku, ktorý počuješ, sa lastúra „naplní“ morom, ktoré v nej bolo a bude vždy – uchované v nej ako v schránke. Rozmýšľam, či môže nastať moment, keď by si v tej mušli nepočula nič. Alebo ako vyzerá najvzdialenejší bod v lastúre, ten, kde je najviac zatočená. Alebo aké sú miesta, kde nikdy nezasvieti slnko. Miesta večného ľadu na horách. Alebo tým, že zotneš strom, letokruhy vidia svetlo. Keď zdvihneš kameň a otočíš ho. Miesta, ktoré slnko nemali nikdy vidieť. Rozmýšľam aj o hranici medzi dňom a nocou, keď je také zvláštne šero, prítmie. Oko sa nevie rozhodnúť, či už je tma. Vtedy mám viac zostrené ostatné zmysly, snažím sa zorientovať v priestore. Môžem mať oči akokoľvek dokorán, zorientujem sa až po nejakom čase, priestor obchyťm.

SOM PRIESTOR

DT: *Myslíš, že priestor existuje odvždy, alebo že neustále vzniká – telom, ktoré sa v ňom rozprestiera? Potrebuje priestor telo tak, ako telo potrebuje priestor?*

22 DUFOURCQ, Annabelle. Merleau-Pontyho estetika. In Filozofia, 2015, roč. 70, č. 9, s. 755.

Martina Mäsarová: V záhrade (alebo čakanie na losa), 2018, analógová fotografia, umelecká rezidencia vo Fengersfors, Švédsko

MM: Myslím, že ho vieš popísať až s telom. Či už tam je, alebo nie. Ak tam nie je, tak tam bolo alebo byť môže. Priestor bez tela je možnosť, ktorá sa môže naplniť. Ja som sa teba chcela spýtať, čo je priestor, keď je bez tela?

DT: Podľa mňa telo priestor naplňuje svojou prítomnosťou. Oteplieva ho a zahusťuje. Posiela doň svoj pohyb a energiu. Môže ho naopak vyprázdniť. Keď rozmýšľam o priestore bez tela, tak je to dokázateľný a myslený priestor, ktorý je stále naplnený energiou, pohybom častíc. On je stále živý. A bude aj bez nás. Ale rada naň myslím v spojení s nami. Asi ho potrebujeme viac ako on nás.

MM: Na to som prišla s horou.²³ Hora je aj bude. Pamätám si, keď som na to prišla, volala som Ľubošovi: „Ľuboš, ja som na niečo práve prišla.“ A v tom poznaní mi veľmi odľahlo, že ono to bude aj bez ohľadu na nás.

DT: Ale mení sa tvoja veľkosť, pozícia, dôležitosť. To je postoj, ktorý je prítomný v tvojej práci. Akú máš mierku seba voči tvorbe, ale aj svetu. Hádžeš sa do toho, čo nevieš, či pochopíš na konci. Nie je to strach, je to v poriadku. Spomínaš si, kedy si prežila moment úplného bytia? Úplného ticha? Úplnej samoty?

MM: To mávam napríklad vtedy, keď si ľahnem do vody, ležím na chrbte, mám rozťahnuté ruky aj nohy, plávam. Cítim všetko, čo je podo mnou, a toho sa trochu aj bojím, vidím aj všetko, čo

²³ Tu odkazujem na kapitolu v diplomovej práci „hora je, aj keď ja nie som“ ... veľmi oslobodzujúce poznanie.

je nado mnou. Musím veľmi vedome dýchať a mať aj napäté telo, aby som sa nepotopila. Cítim pnutie medzi horou, spodou a silou povrchu tej vody. Vtedy mám intenzívny pocit, že som súčasťou toho všetkého, že ma to drží. Alebo keď som raz bola sama na túre. Bála som sa, že stretnem medveďa, a išla som veľmi rýchlo, prišla som do cieľa o dve hodiny skôr, ako hovorila navigácia. Vyšla som na Hoľu, kde skončili kosodreviny. Tam som si úplne vydýchla. Zastavila som sa v strede lúky, fúkal vietor, bolo leto, pekné počasie. Tráva sa vlnila, vyzeralo to ako more. Okolo preletel jastrab. Vtedy som intenzívne cítila, že tam som. Bolo to dosť patetické, ako mi viali vlasy. Pomyslela som si, že toto je sloboda, tu si môžem bežať, vybehnúť na kopec. Dobrze tu neskáče kamzík. Voňajú tu materine dúšky, ktoré nevidím, ale viem, že tu sú. Nebolo to niečím špeciálne miesto, ani kamzík tam neskákal, ani západ slnka tam nebol, vlastne obyčajné poobedie. Ani nešlo o obľúbený kopec. Ale bol to moment, v ktorom bolo všetko. Tento pocit som tiež zažívala počas rezidencie vo Švédsku.²⁴ Bol to pocit obrovskej slobody, aj tým, že som žila prakticky takmer v lese. Hoci ktorým smerom som sa vybrala, bol tam les. Nič nebolo dôležité. Nič z reálneho sveta som nemusela riešiť, tam som bola veľmi prítomná, v každom možnom okamihu. Sedela som v záhrade, jedla som jablká. Tam som mala pocit, že som naozaj súčasťou obrovskej rozľahlej krajiny. Neboli tam vysoké kopce, ale veľká rozľahlosť. Keď som stála pri jazere, mala som pocit, že som pri oceáne. Nemalo konca. Všetky jazerá sú v tej oblasti spojené kanálmi. Môžeš sa tade pustiť a vieš, že prídeš k oceánu, aj keď ho nevidíš. V zápisníku, do ktorého som si tam písala, som našla zápis: „Niečo sa tu vo mne zmenilo, už sa neviem vrátiť rovnaká.“

DT: Povedz mi viac o tom, keď si jedla jablko. Znie to, ako keď iba žiješ.

MM: Iba žijem a to stačí, a je to tak dobre. Je to VŠETKO... A to nerada zniem ezotericky, metafyzicky a pateticky... Ale naozaj som to v tom precítila. Počas tohto rezidenčného pobytu som sa cítila celkom slobodne a voľne. Určite to bolo aj vďaka neohraničenosti krajiny okolo mňa. Obrovské lesy a jazerá bez konca. Krajina takmer bez ľudí. Prostredie bolo veľmi inšpiratívne a bolo nsmierne ľahké pracovať v ateliéri a spracúvať (aj v sebe) všetky impulzy. Z prírody, iných svetelných podmienok, inej vône, mala som pocit, že aj jedlo inak chutí. A, samozrejme, mohla som behať a behať koľko som chcela, aj viackrát za deň! Taký luxus som odvtedy (a ani dovtedy) nemala.

DT: Čo keď byť v je byť súčasťou?

MM: Ako keď nejdeš po povrchu hory, ale vojdeš dnu a si jej súčasťou. Ide o to, či sa staneš tou súčasťou. Je to možnosť.

DT: Ako by si popísala hranicu?

MM: Je to o zmene podmienok; niečo sa odohráva inak. Nie je to exaktná čiara alebo prah, alebo dvere, ktoré prekročíš, nie je to viditeľné hneď. To, že si prekročila hranicu, vidíš často až spätne. Uvedomenie si, že niečo je iné ako doteraz. Vonja to tu inak. Je tu menej ľudí. Je tu iné svetlo. Zrazu sa mi inak kráča. Alebo osobná hranica. Viem, že bola narušená, oslabená, že niekto ňou prešiel, až keď viem, že sa so mnou niečo deje – hnevám sa, som smutná, rozrušená... Nevieť prečo, nie je to explicitné. Často to vidím až spätne. Ako keď vojdeš do hmly. Nevieš, kde začína. Aj v mojich realizáciách je pre mňa veľmi dôležité, aby aj divák zažil pocit vchádzania dovnútra, ocitnutia sa niekde. Prechádza nejakou hranicou, ktorú si možno uvedomí až pri odchode. A tiež je dôležité, aby „vnútri“ strávil nejaký čas, nedá sa to rýchlo preletieť. Vlastne naňho kladím veľké nároky. Tie diela vyžadujú zotrvanie, pomalosť, uvedomenie si svojho tempa. Aj to, čo všetko sa zmení, ak zmením rýchlosť alebo smer pohľadu.

²⁴ Umelecká rezidencia vo Fengersfors, Švédsko, 2018.

PREKONÁVANIE PRIESTORU A ČASU

*stojím na mieste a krútim sa
neviem zastaviť dotyk so zemou je čoraz pevnejší
nespomaľujem
spomaľuje sa svet
zem sa odkláňa z dráhy²⁵*

DT: *Spomínaš si na moment z tvojho diela, pri ktorom si pre seba samu prekročila vlastnú hranicu?*

MM: Keď som robila svoju bakalárku. Celú miestnosť som oblepila malými bielymi kresbami A5, na nich bol pohľad na výsek oblohy, ktorý pozorujeme v určitý deň a hodinu. Každá tá kresba bola zaznamenaná s časovým posunom o tisíc rokov (2010, 3010, atd., v časovom horizonte 100 000 pred n. l. a n. l.). Keď si stála uprostred, bola si v časovej kapsule. V kresbe si mohla odpozorovať jemný časovo-priestorový posun. V časovom horizonte sa tvoj pohľad na ten istý bod mení. Planéty a vesmírne objekty fungujú svojou rýchlosťou. Vznikla bublina, v ktorej si mohla vidieť celý ten posun. Bol minimálny, možno sa to celé pohlo o desať centimetrov, možno aj menej, ale zároveň je to obrovský pohyb. Niektoré objekty zmizli, iné pribudli. Veľmi som na tom mala rada, že keď si vošla, nič si nevidela. Všetko bolo biele.

DT: *Veď to je ako Turrell! Tvoje oči potrebujú 7,5 min.*

MM: Veľa ľudí sa otočilo na opätku, mysleli si, že tam nič nie je. Táto práca mi dala dosť veľa, sama som pri tom strávila veľmi dlhý čas. Zábery som prekresľovala. Aj mojím prepisom pravdepodobne vznikali ďalšie odchýlky – ľudský vklad a pohľad to skresľuje o ďalšiu rovinu. Mala som potrebu to tým prekresľovaním prežiť cez seba, to ma na tom fascinovalo, že mojím prepisom môže vzniknúť ďalší, subjektívny posun, pohyb, nepresnosť oproti vedeckému pozorovaniu alebo predpovedi. Ako to mohlo byť v minulosti a ako bude tento pohľad vyzeráť v budúcnosti. Zároveň aj takéto vedecký pohľad je len hypotézou, predpokladom, môžu vzniknúť odchýlky.

DT: *Vlastne si si dovolila precítiť zmenu, ktorú nemôžeš normálne zažiť. Prežiť taký dlhý čas. Ako vnímať nevnímateľné – ukazovať a prežívať veľmi dlhý čas a robiť to vo svojom čo najdlhšom čase. Ten aj mňa ako diváka uvádza do stavu spomalenia a zvláštnej pozície – celé dejiny za nami, pred nami.*

NÁHLA BLÍZKOSŤ

DT: *Máš nejaký zážitok z výtvarného diela, ktoré ťa zmenilo?*

MM: V poslednej dobe výstava Mateja Gavulu Abrazívna spoločnosť²⁶, Emöke Vargová v Prahe vo Future²⁷, Fernanda Gomez v Secessione vo Viedni²⁸, Rigeleho otvorený ateliér²⁹, z Jurajovej³⁰ „izby“ som mala krásny pocit. Možno to bolo osobné, ale v tej jednoduchosti, strohosti mi priestor, v ktorom tvoril a zároveň aj býval, v niečom pripomínal Kocelku³¹. Priestor, v ktorom si vo vnútri

²⁵ Text z umeleckej rezidencie vo Fengersfors, Švédsko, 2018.

²⁶ Tranzit, Bratislava, 2019.

²⁷ Emöke Vargová: E.V.; Centrum súčasného umění Futura, Praha, 2019.

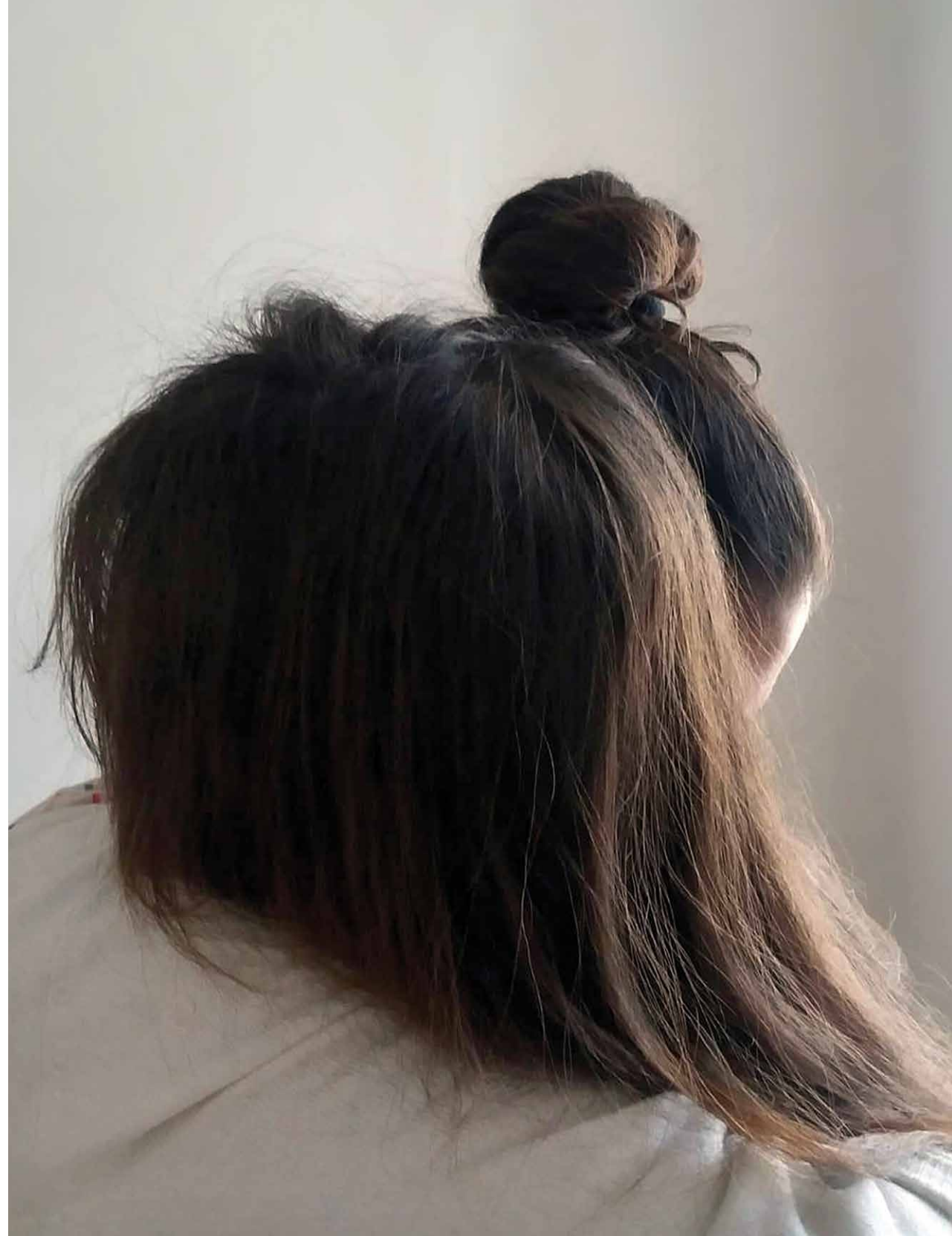
²⁸ Fernanda Gomez: Untitled, Secession, Wien, 2019.

²⁹ Projekt Rigeleho otvorený ateliér, bývalý ateliér sochára Alojza Rigeleho, Bratislava, 2019.

³⁰ Účastník projektu Rigeleho otvorený ateliér Juraj Gábor.

³¹ Ateliér malby VŠVU na Kocelovej ulici v Bratislave.

Martina Mäsiarová: Fotografia z projektu 1+1+1+1=1, 2019, spolupráca so Simonou Gottierovou a Danou Tomečkovou, Galéria Medium. Foto: Dana Tomečková

aj vonku, lebo tam je diera v stene, neoddeľuje ťa od dvora. Prišlo mi to ako mníšske pútnické miesto, kde nie je nič navyše, len to, čo potrebuješ. Je to izolované od hlučnej Štefánikovej ulice, kde si v úplnom pokoji tesal do tých mramorov, rysoval Kristovu sochu, bolo to veľmi sakrálné. Najsilnejšie zážitky mávam z predstavení zoskupenia Med a Prach. Hocijaké predstavenie od nich by som si ešte dala aj stokrát. Je v nich toľko čo objavovať, sú plné významov, odkazov, symbolov, veľa z nich je aj pre mňa nečitateľných, nemám taký rozhľad, odkazujú často na históriu, filozofiu, náboženstvá, miešajú rôzne jazyky... V jednom predstavení dokážu obsiahnuť spev, tanec, hudbu, je to zároveň ako návšteva u niekoho v dielni, ateliéri, v otvorenej hlave. Nedokážem uveriť, ako toto dokáže niekto robiť. Je to také slobodné, také, aké to chce byť, že žasnem. Dávajú tam všetko, absolútny potenciál, možnosť. Výstava Juliany Mrvovej v Galérii Čin Čin³² v roku 2013. Nepamätám si z tej výstavy nič, iba to, že tam bolo malilinké video, kde Milan Vagač rozprával o záhrade svojej starkej. Nevieť ani kde to bolo natáčané. Dojmy, spomienky. Veľmi často si na to spomeniem. On tam len stál, asi tam boli zábery na záhradu. Len to, ako o tom rozprával. I keď aj ja sama už mám zapamätanú len emóciu, akoby mi odovzdal tú svoju, a bola som v tej záhrade rovnako. Nepoznám presne jeho príbeh, ani som o tom nič nepočula (predtým ani potom), toto si však v sebe nesiem ako obrovskú krásnu vec.

DT: *V čom to bolo silné?*

MM: To vôbec neviem! Asi v tom, aké to bolo minimalistické. Nebol to dokument ani výpravný príbeh. Bolo to úsporné, nebolo to patetické ani sentimentálne, žiadna oslava niečoho. Iba vec, na ktorú si spomínaš, ktorá ti bola veľmi blízka. Ako minulé leto, keď som sedela na balkóne a prišlo oranžové svetlo a ja som mala pohár vína, všetko sa zatrblietalo, voňali stromy. Malá jednoduchá každodenná vec, ale veľmi krásne podaná. Vynáranie pamäti a spomienok, ale tak ľudsky a ozajsky. Mala som pocit, že som v tej záhrade bola, že to bola moja starká, že tú záhradu poznám. Úplne som vedela, o čom rozpráva.

DT: *Znie to ako náhla blízkosť. Keď si v, si súčasťou. Ten pocit tu a teraz. Chcela by si na nejakú moju otázku odpovedať kresbou?*

Dana Tomečková (*1986) je absolventkou VŠVU v Bratislave. Venuje sa šperku, objektu a inštalácii. Zaoberá sa nestabilným charakterom reality, jej nepolapiteľnosťou. Reaguje na ňu vytrvalosťou a pomalosťou. Všimá si efemérne fenomény, ktoré ťažko vidieť, ale ľahko (po)cítiť. Plnosť, prázdno, krehkosť, pnutie. V roku 2019 realizovala autorský projekt v trojici so Simonou Gottierovou a Martinou Mäsiarovou v Galérii Medium (kurátorka Beata Jablonská). Publikovala krátke reflexie k výstavám a rozhovory (pre Magda Mag, Flash Art, Profil) a iné formy umeleckej reflexie a dialógu (tranzit.sk, BANSKÁ ST A NICA).

³² Vertikálna krajina – horizontálne potovanie, Galéria Čin Čin Bratislava, 2013